

פרוש על הגדה של פסח, „אלון בכות" הספד על המלבי"ם, „יסודי העיקרים" באורים על התורה לפי ספר העיקרים של ר' יוסף אלבו על בראשית שמות ויקרא, „תשובות מהרי"ד" על ארבע חלקי שלחן ערוך, ועוד ספרים אחדים. ספרו האחרון שראה אור הדפוס הוא „יסודי הדת" המכיל מחקרים על ערך המנהגים ועל מעלת הפיוטים אשר נדפס סמוך לפטירתו בירושלים תרע"ו, מקום מנוחתו האחרון לאחר עלותו סמוך לכך מרוסיה לארץ ישראל. ספריו היו חשובים בעיני גדולי דורו, כמה מהם מופיעים בהסכמותיהם לספריו ביניהם, המלבי"ם, ר' חיים חזקיהו מדיני (בעל השדי חמד), ר' יצחק מקובנה, הנצי"ב מוולוז'ין, והרב ריינס.

עמד בקשרי מכתבים עם השר משה מונטיפיורי שהיה שולח לו כספים לחלק לצדקה, וכשהשר הדגול הזה הלך לעולמו חיבר הספד עליו בשם „אבל משה". בין התומכים להדפסת ספריו נמנו בני משפחת פוליאקוב הידועה ברוסיה (שני האחים יעקב ואליעזר).

רבי יצחק ווינוגראד

נולד תרי"א בפינסק לאביו הג"ר חיים. למד בישיבת וולוז'ין הצטיין בהתמדתו ובכשרונותיו המופלאים, עלה לארץ ישראל תרמ"ד. אחרי מאמץ רב שנמשך שנתיים מייסד ישיבה גדולה בירושלים בהסכמת גאוני רוסיה בשם „תורת חיים" שהוקמה במסירות נפש גדולה. ישיבה זו היתה מהגדולות שבעולם. מספר תלמידיה הגיע למאות, ביניהם אברכים גדולי תורה מצויינים. נבנה בנין גדול ומפואר לישיבה בסמוך לכותל המערבי, והחזקתה עלה לעשרות אלפים לשנה. נשיאיה היו הגאון רבי חיים סלובייציק אב"ד בריסק דליטא, ור' יעקב שלמה זלמן ליבשיץ מנכבדי למדני הקהילה הותיקה הג"ל. (לפי „אהלי שם").

רבי יצחק ניסנבוים

נולד בשנת תרכ"ט בבוברויסק, בשנת תרמ"ד הגיע לוולוז'ין והיה תלמידו של הנצי"ב. השתתף כחבר פעיל באגודת „נצח ישראל" שפעלה בישיבה כחובב ציון גלהב. בשנת תרג"ד היה למזכירו של הרב רבי שמואל מוהוליבר זצ"ל ועוזר לו בפעילותו הענפה.

פעילותו למען ארץ ישראל היתה מסכת רצופה של אהבת העם והארץ להם תרם מאוצר ידיעותיו וגדולתו כהוגה דעות מחבר ספרים ומסות בסוגיות שונות של היהדות שעמדו על הפרק. הודות לכך זכה למקום כבוד בין ההוגים היוצאים העושים והמעשים של היהדות הדתית בדור האחרון.